

на психологічну теорію вікового особистісного розвитку людини, які можуть дати початкову корисну інформацію.

Список використаної літератури

1. Масенко В.Ф. Психологія пізнавальних процесів. – К.: ГЛАВНИК, 2008. – 192с.
2. Немов Р.С. Психология. Учеб. для вузов: в 3-х кн. – М.: Просвещение, ВЛАДОС, 1995.– 512с.
3. Немов Р.С. Психология: Учеб. для студ. высш. пед. учеб. заведений: 1 книга. -- 4-е изд. – М.: Гуманит. изд. центр ВЛАДОС, 2007. – 519 с.
4. Петровский А.В. Общая психология. – М.: Просвещение, 2004. – 345 с.
5. Психологічна діагностика мислення, інтелекту, креативності дитини / Упоряд. С.Максименко, Л.Кондратенко, О.Главник. – К.: Мікрос – СВС, 2003 – 112 с.

Ольга Слободянюк

*Тернопільський національний педагогічний університет
імені Володимира Гнатюка*

ВИКОРИСТАННЯ ДІАЛОГІЧНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У ПІДГОТОВЦІ МАЙБУТНІХ ПЕДАГОГІВ

*Науковий керівник: доктор психологічних наук, проф.
Галина Радчук*

Соціально-економічні зміни в суспільстві, реформування освіти на гуманістичних та демократичних засадах потребують упровадження інноваційних технологій при підготовці майбутніх педагогів. У сучасній теорії професійної підготовки майбутніх педагогів, важливе місце займає формування вмінь діалогічної взаємодії між педагогами і студентами. Діалогізація освітнього середовища сприяє створенню якісно нового простору взаємодії між викладачем і студентом, а також реалізації професійно-особистісного потенціалу майбутніх фахівців.

Аналіз досліджень і публікацій. Особливості розвитку професійно-педагогічної культури педагога висвітлено в наукових дослідженнях Л. Карпової, Н. Кузьміної, О. Савченко та ін. Проблема діалогізації освіти ставала

предметом наукових розвідок багатьох вітчизняних та зарубіжних науковців (К. Абульханова-Славська, В. Андрієвська, В. Борисенко, Г. Балл, І. Бех, Л. Виготський, Н. Волкова, І. Зязюн, В. Кан-Калик, А. Мудрик, Г. Радчук, Л. Щерба, Л. Якубінський та ін.), які вказували на важливість діалогу для оптимізації процесу навчання й розвитку професійних та соціально важливих якостей майбутніх фахівців. Так, Г. Радчук у своїх дослідженнях зазначає, що аналіз освітнього процесу показує, що студент оволодіває лише пізнавально-інформаційним аспектом своєї майбутньої діяльності [6]. Саме тому, становлення особистості майбутнього фахівця передбачає цілісне перетворення освітнього процесу, що включає: діалогізацію змісту навчального матеріалу та розвиток діалогічності викладача і студента. Невирішеність даної проблеми зумовлена тим, що відкритість у спілкуванні, орієнтація на ціннісну сферу та смислотворчий потенціал особистості, не може бути забезпечено лише структурними змінами в змісті освіти, що в свою чергу, зумовило те, що процес діалогізації через використання навчального діалогу є лише частковим, орієнтованим більше на результат, залишаючи поза увагою глибинні зміни.

Формулювання цілей статті. Тому, метою статті є висвітлити важливість впровадження інноваційних діалогічних технологій у навчальний освітній простір.

Діалогізація освітнього простору, перш за все, є необхідною умовою розвитку соціально-активної, толерантної особистості, забезпечує реалізацію інтелектуального й особистісного потенціалу майбутнього фахівця.

Діалогічність є універсальною характеристикою людської взаємодії. У цьому аспекті для сучасної освіти найбільш актуальним є полікультурний діалог, оскільки освіта і виховання мають спиратися як на загальнолюдські, так і на прогресивно-національні принципи. Особистісно розвиваючий потенціал діалогу пов'язаний з діалогічною природою особистості, яка існує в постійному внутрішньому діалозі з самим собою і в ній спостерігається своєрідний рух від свідомості до мислення і навпаки. Діалог як форма відносин суб'єктів навчаль-

ного процесу, може розглядатися як специфічне соціокультурне середовище, що створює сприятливі умови для сприйняття особистістю нового значущого досвіду. Тому можна говорити про так званий гуманітарний компонент освіти, який виявляє обов'язкову особистісну співучасть, внаслідок чого навчальний матеріал не може бути сприйнятий студентом інакше, ніж через діалог з іншими учасниками освітнього процесу або з самим собою [1].

Таким чином, навчальний процес являє собою послідовність «діалогів», що органічно розвиваються та складають єдиний, безперервний, незавершений діалог. Особливістю використання діалогічної взаємодії є те, що в діалозі педагог розуміє не лише студента, але й себе, своє ставлення до студента навколишнього світу, до себе самого. На думку науковця В. Кушніра, головним у діалогічній ситуації є те, що відбувається спільне обговорення і пошук шляхів поставленої проблеми, тобто розв'язання її здійснюється не за допомогою педагога, а спільними зусиллями [5, с. 10].

Таким чином, підвищення рівня підготовки майбутніх педагогів значною мірою залежить від застосування діалогічного підходу. На думку М. Кондрашова важливими умовами, що забезпечують ефективність освітнього процесу, є: «...використання діалогічних технологій, що забезпечують набуття студентами досвіду професійної діяльності й розвиток професійних якостей; створення діалогічної ситуації в освітньому процесі; орієнтація викладача на особистісні досягнення студентів; забезпечення вільного вибору, зворотного зв'язку й психологічного комфорту в процесі навчання; психолого-педагогічний супровід майбутніх педагогів» [6, с. 361]

Діалогічне навчання створює можливість реального активного співробітництва між викладачем і студентами, що значною мірою прискорює формування відповідальності, посилює інтерес не лише до процесу, а й до результатів роботи. В процесі використання діалогічних технологій студент намагається висловити свою точку зору, підтвердити її фактами, відомостями з тексту, прикладами з життя, знання, які він отримує співставляються з його досвідом і обумовлюються важливістю та необхідністю в подальшому застосуванні [2].

Наприклад, одним з таких є завдання відтворити власні ідеї та уявлення за допомогою візуальних та метафоричних методів, що дає змогу якісно висловитись, активізує творчі здібності, пошук нових шляхів у знаходженні спільні рішення, виникають нові ідеї. Зазначимо, що діалог в освіті – спосіб життєдіяльності суб'єктів освіти, що передбачає самоорганізацію суб'єктів навчального процесу, становлення осмисленої поведінки через трансформацію особистісного досвіду, свободу думок та відповідальність за дії і рішення. Ефективність діалогу припускає рівноправне висловлювання, і головне, не досягнення консенсусу, а взаєморозуміння.

Діалогічна взаємодія викладача зі студентом є специфічною тому що, за статусом її учасники виступають з різних позицій: викладач організує взаємодію, а студент сприймає її і включається в неї. Викладачу треба допомогти студенту стати активним учасником освітнього процесу, саме тому використання діалогічних технологій забезпечує умови для його реалізації.

Отже, суттєвою характеристикою діалогічного навчання у професійній підготовці майбутніх педагогів є включення до процесу пізнання інтелектуальної, емоційної та практичної сфер діяльності особистості. Адже саме так, студент має змогу цілісно виявити власну активність у навчанні.

До діалогічних технологій належать дискусії, використання метафор, мозковий штурм, кейс-метод, методи проектної діяльності, методи розвитку критичного мислення, технологія портфоліо, імітаційно-ігрове навчання та інші. Використання таких технологій у процесі навчання дає змогу студенту самостійно вчитися та критично мислити, вести науковий диспут, адаптуватися в групі, розуміти мотиви та інтереси інших взаємодіяти з ними. Крім того, діалогічні технології забезпечують оволодіння прийомами активного слухання, розвиток рефлексивності, прийняття групового рішення [3].

Таким чином, основою інтерактивних технологій навчання є взаємодія учасників процесу навчання, що здійснюється за допомогою методів, які активізують діалог між викладачем і студентами. Викладач виступає в ролі більш досвідченого організатора процесу навчання. Всі учасники процесу при цьому

взаємодіють один з одним, спільно вирішуючи проблеми. Така атмосфера співпраці з розв'язання проблем є оптимальною для формування умінь і навичок, необхідних для професії педагога.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Реформування сучасної освіти передбачає, передусім, відхід від традиційних методів викладання, в основі яких пояснювально-ілюстративне навчання, що зводиться до відтворення учнями навчально-пізнавальної інформації. Натомість педагогічна інноватика ґрунтується на інтерактивних формах взаємодії учасників освітнього процесу, серед яких важливе місце посідають діалогічні технології. Діалог – це нові виклики у ситуації взаємодії «викладач – студент», де учасники не лише активно доповнюють один одного, а створюють єдине ціле, яке не можна звести до простої суми різних поглядів, суджень, роздумів [4, с. 359].

Тому на часі впровадження інновацій у професійну підготовку майбутніх педагогів для вирішення освітніх цілей важливим є використання діалогічних технологій. Перспективи подальших розвідок вбачаємо у побудові діалогічної стратегії розвитку освітнього процесу, що забезпечить орієнтацію на становлення особистості майбутнього фахівця як активного суб'єкта діяльності.

Список використаної літератури

1. Бех І. Деякі аспекти нової виховної парадигми (в контексті творчості А.С. Макаренка). *Педагогіка і психологія*. Київ, 2001. № 1. С. 5-17.
2. Борисенко В. Діалог у контексті сучасної освітньої парадигми. *Вісник Чернігівського національного педагогічного університету. Серія : Педагогічні науки*. Чернігів, 2015. Вип. 124. С. 8-10.
3. Васянович Г. Методологічні контексти педагогічної науки на сучасному етапі її розвитку. *Педагогіка і психологія професійної освіти*. Київ, 2013. № 3. С. 9-30.
4. Кондрашов, М. Діалогічний підхід до навчання як засіб якісної підготовки майбутніх фахівців до професійної діяльності. *Науковий вісник Льотної академії. Серія: Педагогічні науки*. Кропивницький, 2019. № 5. С. 357-362.
5. Кушнір В. Парадигма діалогу в професійній підготовці педагога. *Шлях освіти*. Кіровоград, 2002. №4. С. 8-12.
6. Радчук Г. Аксіопсихологія вищої школи: монографія (вид. 2-ге, розш. і допов). Тернопіль: ТНПУ ім. В.Гнатюка, 2014. 380 с.